

ÁTHALLÁSOK

– WEÖRES SÁNDOR MEGZENÉSÍTETT VERSEI –

Immár évtizedes hagyomány, hogy az OSZK Zeneműtára kamara-kiállítással emlékezik meg a legfontosabb zenei évfordulókról. Így tett 2013-ban is, amikor az elmúlt évek Dohnányi-, Haydn-, Erkel-, Liszt-emlékkiállításai folytatásaként ez alkalommal egy „tiszteletbeli” zeneszerző, a szavak és rímek komponistája Weöres Sándor születésének századik évfordulója előtt hajtott fejet.

Nem szorul bővebb magyarázatra, miért e választás, hiszen ismeretes, Weöres számos „zenei” műfajban alkotott. Írt szvitet, szonátát, szimfóniát, fűgát, fughettát és prelúdiumot, áriát, canzonét, etűdöt, népdalt, madrigált, bagatellt, impromptut, variációt, rondót, sőt rumbát, rock and rollt és dobzenét is. Ugyanakkor – Kodály szavaival – egyike volt annak a kevés magyar költőnek, aki megsejtette: a magyar versnek nem szabad elszakítani azokat a szálakat, amelyek a magyar muzsikához kötik. Nyilván ez az oka évtizedek óta tartó hihetetlen népszerűségek, és annak a rendkívüli bőségnek, mely megzenésített verseinek számát és műfaji változatosságát jellemzi, olyannyira, hogy napjainkra ő lett a magyar irodalom egyik leggyakrabban megzenésített költője.

A 2013 október 16-án nyílt tárlaton (a központi nagykiállítás társaként) az életpálya több fontos zenei „áthallásával” (személyes és művészi kapcsolatrendszerével) ismerkedhettek meg a látogatók. Különös tekintettel Kodály Zoltán és Weöres Sándor több évtizedes együttműködésére, amelynek kezdetekor Kodály a költő két fiatalkori versét zenésítette meg: az Öregekre 1934-ben nagyszabású vegyeskart, a Norvég leányokra pedig nőikari művet komponált, amit 1940. június 28-án fejezett be. Utóbbi kórusmű (szerzői autográfja kiállításunk egyik legbecselesebb darabja) a mester tiltakozásának, együttérzésének kifejezése, s egyszersmind zenei rokonszenvtüntetése is a német csapatok által 1940 júniusában kapitulációra kényszerített norvég nép mellett. A tárlat további különlegessége két, ezidáig ismeretlen Weöres műfordítás-variáns, melyeket a közelmúltban találtunk meg Maros Rudolf zeneszerző gyűjteményünkben őrzött életmű-hagyatékában. Kettejük közel három évtizedes barátsága alatt számos kompozíció született,

ezekből állítottunk ki néhányat, köztük az említett szövegvariánsra készült két kórusművet, a Csere-misz népdalokat. De egy másik, ugyancsak fontos baráti-művészi kapcsolat dokumentumaiból is válogattunk: látogatóink megtekinthették Takács Jenő: *Ének a teremtésről*, Weöres Sándor azonos című versére készült kantatájának karpartitúráját is. A kompozíció filozofikus mondandóját Takács művészetének méltatói Joseph Haydn Teremtés-oratóriumával állítják párhuzamba, zenei megoldásai: dallamkezelése, témafeldolgozása harmóniavilága viszont Kodály Zoltán Psalmus Hungaricus-ához teszi hasonlónak.

Takács Jenő személye, illetőleg munkásságának bemutatása az egyik mozzanat azokból a kapcsolódási pontokból, mely kamaratárlatunkat a könyvtár nagyszabású, *A teremtés dicsérete – Illés Árpád és Weöres Sándor* emlékkiállításához rokonítja: ugyanis Weöres első színpadi művéhez, *A holdbeli csónakoshoz* – melynek díszleteit Illés Árpád tervezte – ő írta a kísérőzenét. (Bár a főváros ostroma alatt a mű eredeti kézirata elkallódott, a népzenei ihletésű játék lényegét a zeneszerző *Miniaturók* címmel egy nyolctételes zenekari szvitbe sűrítette, s 1945 késő tavaszán Pécsen be is mutatta azt.) A másik ilyen kapcsolódási pontunk: Szervánszky Jenő festőművész költőről készült portréja, amely először nálunk volt látható nyilvánosan. A ceruzarajz a hozzátartozók elmondása szerint az 1940-es évek végén készült, amikor a festő testvére, Szervánszky Endre zeneszerző és Weöres a vígoperának tervezett *Tyunkankurun* dolgoztak, e darabhoz a jelmezterveket ugyancsak Illés Árpád készítette.

Bár a 20. század második felében elsősorban a Weöres-versek lírai hangulatképei és játékosága ragadta meg a zeneszerzőket, a népszerű versmegzenésítések, könnyedebb dalocskák, rövidebb-hosszabb kórusdarabok mellett számos nagyobb szabású, fajsúlyosabb vokális alkotás is született. Látogatóink ezekből az alkotásokból is láthattak néhányat.

Az olvasóterem két tárlójában a Weöres-recepció további két érdekes aspektusára utaltunk. Az egyik vitrinben bemutattuk Farkas Ferenc és tanítványa Ligeti György néhány kompozícióját, valamint Ligeti Magyar etűdjeit. A két zeneszerző alkotóművészetének egybecsengő, különleges mozzanata, hogy

mindkettejük legkorábbi kompozícióinak egyike, sőt utolsó (kéziratban maradt, befejezetlen) alkotásuk is Weöres-szövegre készült. A másik vitrinben Bárdos Lajos Kodály Zoltán 75. születésnapja tiszteletére komponált kórusművének változatai voltak megtekinthetők. A komponista Weöres Kodály Zoltán 70. születésnapjára (Köszöntő gyermekhangra) című versét felhasználva három különböző címmel háromféle hangzás-variáns (kórusletétet) készített: a Bérc a rónán négyszólamú nagyobb egyneműkarra, Csodát mesélek háromszólamú kisebb egyneműkarra, a Kodály köszöntése vegyeskarra íródott. Bárdos – feltehetően a költő tudtával – a szöveget is aktualizálta. Átírásban az utolsó versszak a következőképpen alakult: Nagy Kodály Zoltánnak híre fényes! / Daloknak mestere

sokáig élhess, / hiszen egy hegyorom az égnek a vállán / oly ifjú, mint egy fénylő szivárvány.

A vitrinek oldalfalán látható volt nyolc, részben dedikált lemezborító, melyek Illés Árpád festményeinek felhasználásával készültek, mintegy keretbe foglalva a két alkotó-barát művészetében egyaránt jelen lévő zene értelmező kapcsolatát, éltető erejét. Szándékunk szerint ezt a művészi erőt tükrözte az olvasóteremben meghallgatható zenei válogatás is, amely a vokális művek (versmegzenésítések) mellett néhány különleges kompozíciót is bemutatott...

Kelemen Éva
kelemene.at.oszk.hu